

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 8Cdo/44/2020
Identifikačné číslo spisu: 8813207723
Dátum vydania rozhodnutia: 21.05.2020
Meno a priezvisko: JUDr. Branislav Král
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2020:8813207723.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu U., bývajúceho vo X., t. č. vo výkone trestu odňatia slobody v Ústave na výkon trestu odňatia slobody Banská Bystrica, zastúpeného JUDr. Ninou Hríbikovou, advokátkou v Banskej Bystrici, Kukučínova 20 proti žalovanej 1/ Slovenskej republike - Ministerstvu spravodlivosti SR, so sídlom v Bratislave, Račianska č. 71, IČO: 00 166 073, 2/ Generálnemu riaditeľstvu Zboru väzenskej a Justičnej stráže, so sídlom v Bratislave, ul. Šagátova 1, IČO: 00 212 008, 3/ Ústavu na výkon trestu odňatia slobody a Ústavu na výkon väzby Ilava, so sídlom v Ilave, Mierové námestie 1, IČO: 00 738 344, o ochranu osobnosti, vedenom na Okresnom súde Trenčín pod sp. zn. 11C/324/2015, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Trenčíne z 27. júna 2019, sp. zn. 17Co/308/2018, takto

rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Trenčíne z 27. júna 2019, sp. zn. 17Co/308/2018 v potvrdzujúcom výroku voči žalovanému 3/, v potvrdzujúcom výroku o trovách prvoinštančného konania vo vzťahu k žalovanému 3/ a vo výroku o trovách odvolacieho konania vo vzťahu k žalovanému 3/ z r u š u j e a v rozsahu zrušenia vec v r a c i a Krajskému súdu v Trenčíne na ďalšie konanie.

Dovolanie proti rozsudku Krajského súdu v Trenčíne z 27. júna 2019, sp. zn. 17Co/308/2018 v potvrdzujúcom výroku voči žalovanému 2/, v potvrdzujúcom výroku o trovách prvoinštančného konania vo vzťahu k žalovanému 2/ a vo výroku o trovách odvolacieho konania vo vzťahu k žalovanému 2/ o d m i e t a.

Žalovanému 2/ náhradu trov dovolacieho konania nepriznáva.

Odôvodnenie

1. Žalobca sa žalobou domáhal zaplatenia náhrady nemajetkovej ujmy proti žalovanej 1/ vo výške 70 000 Eur, žalovanému 2/ vo výške 65 000 Eur a žalovanému 3/ vo výške 65 000 Eur z titulu práva na

ochranu zdravia, ľudskej dôstojnosti a ľivota. Źalobu odôvodnil tým, že od roku 1993 sa nachádza v Ilavskej väznici a neľudským zaobchádzaním ho pripravujú o ľudskú dôstojnosť, tým, že ho ponizujú, vyvolávajú u neho stres, úzkosť, ktoré mu spôsobujú utrpenie.

2. Okresný súd Trenčín (ďalej len „súd prvej inštančie“) rozsudkom z 8. júna 2018, sp. zn. 11C/324/2015 konanie proti žalovanej 1/ podľa § 145 ods. 2 CSP zastavil a žalobu (proti žalovaným 2/, 3/) zamietol. Voči žalovanému 2/ žalobu zamietol z dôvodu, že ho nepovažoval za pasívne vecne legitimovaného, keďže sa na spôsobe výkonu trestu žalobcu prostredníctvom svojich podriadených pracovníkov nepodieľal, a preto z hľadiska uplatneného nároku titulom ochrany osobnosti nemohol byť považovaný za subjekt zásahu. Pokiaľ išlo o žalovaného 3/, súd uviedol, že žalobca sa voči nemu nemohol s úspechom dovolávať ochrany osobnosti podľa § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka, keď táto všeobecná zodpovednosť podľa Občianskeho zákonníka bola vo vzťahu k štátu vylúčená, pre existenciu osobitnej úpravy zákona o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci.

Za škodu spôsobenú výkonom verejnej moci by zodpovedal štát, v mene ktorého by konalo Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky, avšak žalobca by musel svoj nárok najskôr predbežne prerokovať podľa § 15 a nasl. zákona o zodpovednosti za škodu spôsobenú

pri výkone verejnej moci s príslušným orgánom verejnej moci a až následne by sa mohol domáhať uspokojenia svojho nároku na súde. Súd súčasne poukázal na to, že aj keby vyššie uvedené skutočnosti nebránili zamietnutiu žaloby, táto by mohla byť dôvodná iba

za predpokladu, že vo vzťahu k žalobcovi by sa žalovaní dopustili neoprávneného zásahu. Źalobca však existenciu neoprávneného zásahu nepreukázal a už len na základe jeho tvrdení mal súd za to, že k nemu ani nedošlo. V konaní nebol preukázaný neoprávnený zásah (v súvislosti s vyzlečením donaha pri osobnej prehliadke, neumožnením neobmedzeného sledovania televízneho vysielania, resp. poškodzovaním majetku žalobcu, neposkytnutím odmeny, či nezaradením do diferenciačnej skupiny D2) do osobnostných práv žalobcu, objektívne spôsobilý vyvolať nemajetkovú ujmu. Súd prvej inštančie súčasne poukázal na to, že súd v civilnom sporovom konaní nemôže predbežne posudzovať nedodržiavanie zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov vo výkone trestu odňatia slobody, pretože na to je oprávnený iný orgán verejnej moci, a to príslušný krajský prokurátor a v rozsahu ním určenom, jemu podriadení prokurátori. Ak by príslušný prokurátor zistil v rámci previerky zachovávanía zákonnosti v ústave na výkon trestu odňatia slobody porušenie všeobecne záväzných predpisov (ktoré bolo tvrdené žalobcom), súd by z tohto rozhodnutia vychádzal a prípadne tak by mohol konštatovať, že k neoprávnenému zásahu došlo, avšak v predmetnom spore tomu tak nebolo.

3. Krajský súd v Trenčíne (ďalej len „odvolací súd“) rozsudkom z 27. júna 2019, sp. zn. 17Co/308/2018 na odvolanie žalobcu, rozsudok súdu prvej inštančie v napadnutej časti výroku II. a vo výroku o trovách konania potvrdil ako vecne správny a žalovaným 2/ a 3/ nárok na náhradu trov odvolacieho konania nepriznal. V odôvodnení rozhodnutia uviedol, že súd prvej inštančie správne posúdil, že žalovaný 2/ nie je v konaní pasívne vecne legitimovaný

vo vzťahu k porušeniu ochrany osobnosti žalobcu podľa Občianskeho zákonníka. Źalovaný 2/ sa na spôsobe výkonu trestu žalobcu prostredníctvom svojich podriadených pracovníkov nepodieľal, a preto z hľadiska uplatneného nároku na náhradu ochrany osobnosti nemôže byť považovaný za subjekt zásahu. Vo vzťahu k žalovanému 3/ uviedol, že záver súdu prvej inštančie, že aplikácia § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka v danom prípade nie je možná, pretože pri tvrdených zásahoch do osobnosti žalobcu sa jednalo o výkon verejnej moci, keďže išlo o výkon uloženého trestu odňatia slobody, a preto sa žalobca s úspechom nemôže dovolávať ochrany osobnosti podľa § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka, ale mal sa domáhať náhrady nemajetkovej ujmy podľa zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci, bol nesprávny. Uviedol, že súd prvej inštančie neprihliadol na závery v rozhodnutiach najvyššieho súdu, podľa ktorých, bez ohľadu

na skutočnosť, ktorý štátny orgán škodu spôsobil, subjektom zodpovedným za škodu a pasívne vecne legitimovaným v konaní o náhradu škody je štát (poukázal na rozhodnutia Najvyššieho súdu, sp. zn. 3Cdo/176/2012, sp. zn. 3Cdo/201/2007, 6Cdo/149/2011, sp. zn. 4Cdo/168/2009, 3Cdo/176/2013). K nevykonaniu žalobcom navrhovanému dokazovaniu uviedol, že nakoľko žalobca v žalobe dostatočne nešpecifikoval skutky, ktorými malo dôjsť k porušeniu jeho práva na ochranu osobnosti tak, aby bolo

zrejme, ku ktorým konkrétnym skutkom je potrebné vykonať dokazovanie, vykonanie žalobcom navrhovaného dokazovania by bolo neúčelné. Konštatoval, že žalobca mal presne uviesť a špecifikovať, v ktorých konkrétnych skutkoch, s uvedením presnej časovej špecifikácie, k domnelému porušeniu práva na ochranu osobnosti žalobcu zo strany ústavu malo dôjsť. V prípade žalobcu sa potom jednalo iba o návrh dôkazných prostriedkov všeobecných, z ktorých nebolo možné zistiť konkrétne tvrdené porušenie osobnostných práv žalobcu.

4. Proti rozsudku odvolacieho súdu v celom jeho rozsahu podal žalobca (ďalej aj „dovolateľ“) dovolanie, v ktorom žiadal, aby dovolací súd rozsudok odvolacieho súdu i rozsudok prvoinštančného súdu zrušil a vec vrátil súdu prvej inštancie na ďalšie konanie. Prípustnosť dovolania odôvodnil poukazom na ustanovenie § 420 písm. f/ CSP. Namietal,

že mu súdy nižšej inštancie nesprávnym procesným postupom, ktorým bezdôvodne nevykonali ním riadne navrhnuté a odôvodnené dôkazy, odňali možnosť konať pred súdom, čím došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Poukázal na to, že mu nie je zrejmé, akým spôsobom by mal v konaní uniesť dôkazné bremeno, ak súdom nebol vykonaný žiaden z ním navrhnutých dôkazov. Vo svojich vyjadreniach namietal, napr. diskriminačné zaobchádzanie s ním oproti ostatným odsúdeným vo vzťahu k udeľovaniu odmien za prácu, poškodzovanie jeho vecí, násilné a zastráajúce správanie sa príslušníkov Zboru väzenskej a justičnej stráže pracujúcich v ÚVTOS Ilava, nedostatočný odev pri vychádzkach v zime, polievanie ľadovou vodou v zime a pod. Na preukázanie svojich tvrdení navrhoval vypočuť viacerých svedkov - väzňov, bývalých väzňov, príslušníkov Zboru väzenskej a justičnej stráže, pedagógov pracujúcich v ÚVV, ako aj zadováženie listinných dôkazov, ako napr. zdravotnú a osobnú kartu žalobcu, individuálne programy výchovy a vzdelávania a pod. Uviedol, že bez toho, aby boli vykonané ním navrhnuté dôkazy, nebolo možné, aby súd mohol riadne zistiť skutkový stav a následne spravodlivo rozhodnúť. V dovolaní tiež namietal, že súd prvej inštancie v odôvodnení rozsudku nesprávne aplikoval právo na zistený skutkový stav, a teda jeho rozhodnutie vychádzalo i z nesprávneho právneho posúdenia veci.

5. Žalovaní navrhli dovolanie žalobcu odmietnuť.

6. Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v zákonnej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana sporu zastúpená advokátom, v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), skúmal, či sú splnené aj ďalšie podmienky dovolacieho konania a predpoklady prípustnosti dovolania a bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie žalobcu je voči potvrdzujúcemu výroku rozsudku odvolacieho súdu vo vzťahu k žalovanému 3/ prípustné a súčasne aj dôvodné a voči potvrdzujúcemu výroku rozsudku odvolacieho súdu vo vzťahu k žalovanému 2/ prípustné nie je.

7. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a 421 ods. 1 CSP.

8. Dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako strana, nemal procesnú subjektivitu, c/ strana nemala spôsobilosť samostatne konať pred súdom v plnom rozsahu a nekonal za ňu zákonný zástupca alebo procesný opatrovník, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd, alebo f/ súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces (§ 420 CSP). Dovolanie prípustné podľa § 420 možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení (§ 431 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ

uvedie,
v čom spočíva táto vada (§ 431 ods. 2 CSP).

9. Dovolanie je prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a/ pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, b/ ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c/ je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne (§ 421 ods. 1 CSP). Dovolanie prípustné podľa § 421 možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak,

že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP).

10. Dovolací súd je dovolacími dôvodmi viazaný (§ 440 CSP). Dovolacím dôvodom je nesprávnosť vytýkaná v dovolaní (porovnaj § 428 CSP). Pokiaľ nemá dovolanie vykazovať nedostatky, ktoré v konečnom dôsledku vedú k jeho odmietnutiu podľa § 447 písm. f/ CSP, je (procesnou) povinnosťou dovolateľa vysvetliť, z čoho konkrétne vyvodzuje prípustnosť dovolania a v spojitosti s tým označiť v dovolaní náležitým spôsobom tiež dovolací dôvod (1Cdo/17/2019, 2Cdo/225/2018, 3Cdo/142/2018, 4Cdo/10/2018, 5Cdo/9/2019, 7Cdo/1/2018, 8Cdo/94/2018).

11. Z obsahu dovolania (§ 124 ods. 1 CSP) predovšetkým nevyplýva, že by žalobca (napriek označeniu, že svoje dovolanie smeroval proti rozhodnutiu odvolacieho súdu v celom jeho rozsahu) vo vzťahu k potvrdzujúcemu rozhodnutiu odvolacieho súdu ohľadne zamietnutia žaloby voči žalovanému 2/ tvrdil existenciu niektorej z väd zmätočnosti, taxatívny výpočet ktorých je uvedený v § 420 CSP, a že by prípustnosť podaného dovolania vyvodzoval z tohto ustanovenia. Rovnako z podaného dovolania nevyplýva ani to, že by žalobca vo vzťahu k tomuto výroku rozhodnutia odvolacieho súdu, prípustnosť svojho dovolania vyvodzoval

z § 421 CSP. Obsah dovolania (§ 124 ods. 1 CSP) nasvedčuje iba tomu, že žalobca prípustnosť dovolania vyvodzuje z § 420 písm. f/ CSP (súdy odmietli vykonať ním navrhnuté dôkazy, čím mu znemožnili uniesť dôkazné bremeno, a tým mu odňali možnosť konať pred súdom), avšak iba vo vzťahu k potvrdzujúcemu rozhodnutiu odvolacieho súdu (vrátane rozhodnutiu o trovách konania) ohľadne zamietnutia žaloby voči žalovanému 3/. V dôsledku toho nebolo možné vo vzťahu k potvrdzujúcemu rozhodnutiu odvolacieho súdu ohľadne zamietnutia žaloby voči žalovanému 2/ uskutočniť meritórny dovolací prieskum. Pokiaľ by dovolací súd za tohto stavu nebral do úvahy absenciu náležitostí dovolania a napriek tomu by pristúpil aj k posúdeniu dôvodnosti dovolania, uskutočnil by procesne neprípustný dovolací prieskum priečiaci sa nielen (všeobecne) novej koncepcii právnej úpravy dovolania a dovolacieho konania zvolenej v CSP, ale aj (konkrétne) cieľu sledovanému ustanovením § 421 ods. 1 CSP. Postup dovolacieho súdu by v takom prípade dokonca porušil základné právo na súdnu ochranu toho, kto stojí na opačnej procesnej strane (II. ÚS 172/03).

12. V danej veci bolo totiž (vo vzťahu k uplatnenému nároku voči žalovanému 2/) jediným právnym posúdením, ktoré mohol dovolateľ (ak by svoje dovolanie podal podľa § 421 CSP) odvolaciemu súdu vytknúť, posúdenie otázky pasívnej vecnej legitímácie žalovaného 2/ v spore. V tejto otázke sa totiž odvolací súd v celom rozsahu stotožnil s právnym záverom súdu prvej inštancie, že žalovaný 2/ nebol v spore pasívne vecne legitimovaný, nakoľko ho nebolo možné považovať za subjekt zásahu do osobnostných práv žalobcu, keďže sa na spôsobe výkonu trestu žalobcu prostredníctvom svojich podriadených pracovníkov nepodieľal

(a iba z tohto dôvodu odvolací súd napadnutý, žalobu zamietajúci, rozsudok prvoinštančného súdu voči žalovanému 2/ potvrdil) . Dovolateľ však tento právny záver odvolacieho súdu svojím dovolaním nenapadol, resp. voči tomuto právnemu záveru (výlučne na ktorom odvolací súd založil svoje potvrdzujúce rozhodnutie vo vzťahu k žalovanému 2/) dovolateľ prípustnosť svojho dovolania nevyvodzoval z ust. § 421 CSP. Vo vzťahu k uplatnenému nároku

voči žalovanému 2/ potom nenamietal ani žiadne porušenie jeho procesných práv, a teda voči postupu

odvolacieho súdu v tomto smere dovolanie nevyvodzoval ani z ust. § 420 CSP.

13. Z týchto dôvodov dospel dovolací súd k záveru, že argumentácia dovolateľa (vo vzťahu k potvrdzujúcemu rozsudku odvolacieho súdu ohľadne zamietnutia žaloby voči žalovanému 2/) bola nedostatočná, resp. dovolací dôvod nebol vo vzťahu k tomuto výroku v podanom dovolaní vôbec vymedzený, a teda nebol vymedzený spôsobom zodpovedajúcim § 431 až § 435 CSP. Uzavrel preto, že na podklade dovolania žalobcu nebolo možné (vo vzťahu k potvrdzujúcemu rozsudku odvolacieho súdu ohľadne zamietnutia žaloby voči žalovanému 2/) uskutočniť meritórny dovolací prieskum.

14. Vzhľadom na vyššie uvedené, dovolací súd dovolanie žalobcu, podané voči potvrdzujúcemu rozsudku odvolacieho súdu ohľadne zamietnutia jeho žaloby voči žalovanému 2/, odmietol podľa § 447 písm. f/ CSP, v zmysle ktorého dovolací súd odmietne dovolanie, ak nie je odôvodnené prípustnými dovolacími dôvodmi, alebo ak dovolacie dôvody nie sú vymedzené spôsobom uvedeným v § 431 až 435.

15. O trovách dovolacieho konania (vo vzťahu medzi žalobcom a žalovaným 2/) dovolací súd rozhodol podľa § 453 ods. 1 CSP v spojení s § 255 ods. 1 CSP.

16. Vo vzťahu k potvrdzujúcemu rozhodnutiu odvolacieho súdu ohľadne zamietnutia žaloby voči žalovanému 3/, dovolateľ prípustnosť dovolania vyvodzoval podľa § 420 písm. f/ CSP, z ktorého vyplýva, že dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Dovolateľ namietal, že mu súdy nižšej inštancie nesprávnym procesným postupom, ktorým bezdôvodne nevykonali ním riadne navrhnuté a odôvodnené dôkazy, odňali možnosť konať pred súdom, čím došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Tvrdil, že mu súdy v konaní vôbec nedali možnosť uniesť dôkazné bremeno ohľadne ním tvrdených skutočností, nakoľko v tomto smere odmietli vykonať akýkoľvek ním navrhovaný dôkaz. Následne bez toho, aby boli vykonané ním navrhnuté dôkazy, nebolo ani možné, aby súdy mohli riadne zistiť skutkový stav a následne vo veci spravodlivo rozhodnúť.

17. Dovolací súd poukazuje na to, že dovolanie prípustné podľa § 420 možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení (§ 431 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada (§ 431 ods. 1 CSP). Hlavnými znakmi, ktoré charakterizujú procesnú vadu uvedenú v § 420 písm. f/ CSP, sú a/ zásah súdu do práva na spravodlivý proces a b/ nesprávny procesný postup súdu znemožňujúci procesnej strane, aby svojou procesnou aktivitou uskutočňovala jej patriace procesné oprávnenia. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom; integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce súdne konanie. Z práva na spravodlivý súdny proces ale pre procesnú stranu nevyplýva jej právo na to, aby sa všeobecný súd stotožnil s jej právnymi názormi a predstavami, preberal a riadil sa ňou predkladaným výkladom všeobecne záväzných právnych predpisov a rozhodol v súlade s jej vôľou a požiadavkami. Jeho súčasťou nie je ani právo procesnej strany dožadovať sa ňou navrhnutého spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov (porovnaj rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. IV. ÚS 252/04, I. ÚS 50/04, I. ÚS 97/97, II. ÚS 3/97 a II. ÚS 251/03).

18. Pojem „procesný postup“ bol vysvetlený už vo viacerých rozhodnutiach najvyššieho súdu tak, že sa ním rozumie len faktická, vydaniu konečného rozhodnutia predchádzajúca činnosť alebo nečinnosť súdu, teda sama procedúra pojednania veci (to, ako súd viedol spor) znemožňujúca strane sporu

realizáciu jej procesných oprávnení a máriaca možnosti jej aktívnej účasti na konaní (porovnaj R 129/1999 a rozhodnutia 1Cdo/6/2014, 3Cdo/38/2015, 5Cdo/201/2011, 6Cdo/90/2012). Tento pojem nemožno vykladať extenzívne jeho vzťahovaním aj na faktickú meritórnu rozhodovacia činnosť súdu. „Postupom súdu“ možno teda rozumieť iba samotný priebeh konania, nie však konečné rozhodnutie súdu posudzujúce opodstatnenosť žalobou uplatneného nároku. Pokiaľ „postupom súdu“ nie je rozhodnutie súdu - finálny (meritórny) produkt prejednávania veci v civilnom sporovom konaní, potom už „postupom súdu“ vôbec nemôže byť ani časť rozhodnutia - jeho odôvodnenie (obsah, spôsob, kvalita, výstižnosť, presvedčivosť a úplnosť odôvodnenia), úlohou ktorej je vysvetliť dôvody, so zreteľom na ktoré súd rozhodol. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle citovaného ustanovenia treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zo zákonného, ale aj z ústavnoprávneho rámca, a ktoré (porušenie) tak zároveň znamená aj porušenie ústavou zaručených procesných práv spojených so súdnou ochranou práva.

19. Ustanovenie § 420 písm. f/ CSP zakladá prípustnosť a zároveň dôvodnosť dovolania v tých prípadoch, v ktorých miera porušenia procesných práv strany nadobudla intenzitu porušenia jej práva na spravodlivý proces. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle tohto ustanovenia treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zákonnému, ale aj ústavnému procesnoprávnemu rámcu, a ktoré tak zároveň znamená aj porušenie ústavne zaručených procesných práv spojených s uplatnením súdnej ochrany práva.

20. Podľa stabilizovanej judikatúry Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) zmyslom a účelom základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (aj čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd) je zaručiť každému reálny prístup k súdu. Tomu zodpovedá povinnosť všeobecného súdu o veci konať a rozhodnúť (m. m. I. ÚS 62/97, II. ÚS 26/96). K porušeniu základného práva na súdnu ochranu by došlo vtedy, ak by komukoľvek bola odmietnutá možnosť domáhať sa svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a ak by súd odmietol konať a rozhodovať o podanom návrhu (žalobe) fyzickej osoby alebo právnickej osoby (napr. I. ÚS 35/98). Z judikatúry tiež vyplýva, že ak súd koná vo veci uplatnenia práva osoby určenej v čl. 46 ods. 1 ústavy inak ako v rozsahu a spôsobom predpísaným zákonom, porušuje ústavou zaručené právo na súdnu ochranu (I. ÚS 4/94). Obsah práva na súdnu ochranu v čl. 46 ods. 1 ústavy nespočíva len v tom, že osobám nemožno brániť v uplatnení práva alebo ich diskriminovať pri jeho uplatňovaní. Jeho obsahom je i zákonom upravené relevantné konanie súdov. Každé konanie súdu, ktoré je v rozpore so zákonom, je porušením ústavou zaručeného práva na súdnu ochranu (I. ÚS 26/94). K odňatiu práva na súdnu ochranu v zmysle čl. 46 ods. 1 ústavy preto dochádza aj vtedy, ak sa niekto („každý“) domáha svojho práva na súde, ale súdna ochrana tomuto právu nie je priznaná alebo nemôže byť priznaná v dôsledku konania súdu, ktoré je v rozpore so zákonom (III. ÚS 7/08). Postup odvolacieho súdu, ktorý viedol k potvrdeniu prvoinštančného rozsudku o zamietnutí žaloby voči žalovanému 3/ iba z dôvodu neunesenia dôkazného bremena žalobcom ohľadne ním tvrdených skutkov, predstavujúcich neoprávnené zásahy do jeho osobnostných práv, a to iba s poukazom na to, že žalobca tieto skutky vo svojej žalobe dostatočne nešpecifikoval, a preto by bolo neúčelné k nim vykonávať ním navrhované dokazovanie (t. j. odmietol vykonať žalobcom navrhované dokazovanie iba preto, že žaloba mala vady a tieto neboli súdmi postupom podľa § 43 a nasl. v tom čase účinného OSP odstraňované), treba považovať za odopretie ústavou upraveného práva na súdnu ochranu (I. ÚS 37/95), v konečnom dôsledku znamenajúceho odmietnutie spravodlivosti (denegatio iustitiae) a naplnenie dovolacieho dôvodu podľa § 420 písm. f/ CSP.

21. Najvyšší súd Slovenskej republiky už vo viacerých rozhodnutiach uviedol, že o odňatie možnosti pred súdom konať ide tiež v prípade takého postupu súdu, ktorý sa odmietne zaoberať meritom veci, hoci procesné predpoklady pre taký postup nie sú dané (viď R 23/1994 a R 4/2003, ale aj rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky publikované v časopise Zo súdnej praxe pod č. 14/1996 a rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky vo veciach, sp. zn. 1Cdo/41/2000, 2Cdo/119/2004,

3Cdo/108/2004,

3Cdo/231/2008, 4Cdo/20/2001). V uvedených rozhodnutiach prijaté závery sú aktuálne a pre súdnu prax použiteľné aj po 1. júli 2016 (nová procesnoprávna úprava nahradila dovtedajší pojem „odňatie možnosti konať pred súdom“ terminologicky správnym pojmom „právo na spravodlivý proces“, ktorého obsahové znaky vyplývajú z konštantnej judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva a ústavného súdu).

22. V danej veci (pokiaľ išlo o nárok žalobcu voči žalovanému 3/) prvoinštančný súd žalobu voči žalovanému 3/ zamietol s odôvodnením, že žalobca sa nemohol voči nemu s úspechom dovolávať ochrany osobnosti podľa § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka, keď táto všeobecná zodpovednosť podľa Občianskeho zákonníka bola vo vzťahu k štátu vylúčená, pre existenciu osobitnej úpravy zákona o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci. Uviedol, že za škodu spôsobenú výkonom verejnej moci by zodpovedal štát, v mene ktorého by konalo Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky. Súd prvej inštancie tak neakceptoval stav, aby si žalobca svoje nároky voči žalovanému 3/ uplatňoval súkromnoprávnou žalobou na ochranu osobnosti podanou podľa ust. § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka. V ďalšom vo svojom rozhodnutí už iba dodal, že aj keby táto skutočnosť nebránila zamietnutiu žaloby, táto by nebola dôvodná, nakoľko žalobca nepreukázal existenciu neoprávneného zásahu do jeho osobnostných práv zo strany žalovaného 3/. Hoci v tomto smere prvoinštančný súd nevykonal žiadne (žalobcom navrhované) dokazovanie, k tomuto záveru dospel už len na základe samotných tvrdení žalobcu a s odôvodnením, že súd v civilnom sporovom konaní by ani nemohol predbežne posudzovať nedodržovanie zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov vo výkone trestu odňatia slobody, pretože na to bol oprávnený iný orgán verejnej moci, a to príslušný krajský prokurátor a v rozsahu ním určenom, jemu podriadení prokurátori. Súd by potom iba mohol zo záverov takýchto previerok príslušného prokurátora vychádzať. Možno teda uzavrieť, že hlavným dôvodom, pre ktorý prvoinštančný súd zamietol žalobu voči žalovanému 3/, bola nemožnosť (nepripustnosť) podania súkromnoprávnej žaloby na ochranu osobnosti podľa § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka.

23. Odvolací súd na rozdiel od prvoinštančného súdu vyslovil právny záver, že takáto žaloba procesne prípustná bola (v tomto smere považoval právny názor prvoinštančného súdu za nesprávny), avšak svoje potvrdzujúce rozhodnutie založil na tom, že nakoľko žalobca v žalobe dostatočne nešpecifikoval skutky, ktorými malo dôjsť k porušeniu jeho práva na ochranu osobnosti, vykonanie žalobcom navrhovaného dokazovania by bolo neúčelné. Konštatoval, že žalobca mal presne uviesť a špecifikovať, v ktorých konkrétnych skutkoch, s uvedením presnej časovej špecifikácie, k domnelému porušeniu práva na ochranu osobnosti žalobcu zo strany ústavu malo dôjsť. V prípade žalobcu sa však jednalo iba o návrh dôkazných prostriedkov všeobecných, z ktorých nebolo možné zistiť konkrétne tvrdené porušenie osobnostných práv žalobcu. Odvolací súd tak potvrdil rozhodnutie prvoinštančného súdu (pokiaľ išlo o nárok voči žalovanému 3/) pre neunesenie dôkazného bremena žalobcom ohľadne ním tvrdených skutkov, ktoré mali predstavovať neoprávnený zásah do jeho osobnostných práv, a to napriek tomu, že žiadne z dôkazov navrhnutých žalobcom nevykonal, čo odôvodňoval nedostatočnou špecifikáciou jednotlivých skutkov v žalobe.

24. Dovolací súd poukazuje na to, že sporové konanie je ovládané hlavne princípom prejednávania a princípom kontradiktórnosti, ktoré predurčujú, že ťarchu a zodpovednosť za výsledok konania nesú najmä strany sporu. Medzi povinnosťami procesných strán v sporovom konaní patrí predovšetkým tvrdenie rozhodných skutočností a navrhovanie dôkazov (tzv. povinnosť tvrdenia a dôkazná povinnosť), ktorými poskytujú informácie potrebné pre rozhodnutie. Treba mať ale na pamäti, že každé skutkové tvrdenie a každý navrhnutý dôkaz musí najprv vychádzať z vlastnej vedomosti účastníka o jeho existencii a obsahu. Na procesnú stranu, ktorá z určitých dôvodov nemá reálnu možnosť získať potrebné informácie tvoriace základ pre opísanie rozhodujúcich skutkových okolností, doliehajú negatívne dôsledky nedostatku týchto informácií. Strana sporu v takomto prípade musí aspoň rámcovo navrhnúť spôsob, ktorým by bolo možné prekonať tento nedostatok. Jedným z možných spôsobov boli v danom prípade žalobcom zvolené návrhy na vykonanie dokazovania.

25. Súd nemusí vykonať všetky dôkazy, ktoré navrhne strana sporu. O tom, ktoré dôkazy vykoná, rozhoduje súd. Musí však dbať o to, aby z dokazovania nevytláčil taký dôkaz, ktorý má potenciál preukázať rozhodujúcu skutkovú okolnosť významnú pre rozhodnutie. Ak sa súd rozhodne dôkaz nevykonať, musí to zdôvodniť v odôvodnení svojho rozsudku.

Túto povinnosť v civilnom konaní ukladalo súdu výslovne už ustanovenie § 157 ods. 2 OSP a v súčasnosti mu ju tiež ukladá § 220 ods. 2 CSP. S prihliadnutím na princíp rovnosti zbraní, ktorý sa nevyhnutne musí vzťahovať aj na zhromažďovanie skutkových podkladov významných pre rozhodnutie, je v situácii - v ktorej jedna z procesných strán nemá reálnu možnosť získať skutkové podklady potrebné za účelom naformulovania vhodného petitu žaloby - atakované jej právo na spravodlivý proces. Z objektívneho hľadiska je vtedy ohrozená základná spoločenská funkcia civilného sporového procesu spočívajúca v poskytovaní ochrany subjektívnym právam, ktoré vyplývajú z náležite zisteného skutkového stavu. V takom prípade procesná možnosť súdu vykonať dôkaz, sa niekedy môže významovo blížiť až k povinnosti vykonať ho, prípadne vykonať aj iný než navrhovaný dôkaz alebo zvoliť iný vhodný procesný postup, ktorým sa predíde ohrozeniu spoločenskej funkcie civilného sporového konania. Právna teória aj súdna prax v obdobných prípadoch používa na vystihnutie tejto procesnej situácie pojem „informačný deficit“ strany zaťaženej dôkazným bremenom, negatíva ktorého pre túto stranu môžu byť preklenuté tzv. vysvetľovacou povinnosťou strany nezaťaženej dôkazným bremenom (porovnaj napríklad 3 Cdo 2/2016 a Števček M., Ficová S., Baricová J., Mesiarkinová S., Bajánková J., Tomašovič M. a kol., Civilný sporový poriadok, Komentár, Praha: C. H. BECK 2016, str. 697 až 700). Súd, ktorý zvolí vhodný procesný postup, ktorým sa preklenú tieto negatíva, sa tým nedostáva do pozície „právneho pomocníka strany“.

26. Náležité odôvodnenie, prečo sa súd rozhodol nevykonať dokazovanie navrhované žalobcom alebo prečo nepristúpil k inému spôsobu obstarania potrebných skutkových zistení, malo so zreteľom na princíp rovnosti zbraní v danom prípade kľúčový význam. Súd prvej inštancie v danej veci navrhované dokazovanie síce nevykonal, i keď ho žalobca navrhoval, avšak tak predovšetkým konal z dôvodu, že žalobcom zvolenú ochranu práv považoval za neprípustnú (žalobca sa podľa neho nemohol dovolávať ochrany osobnosti podľa § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka).

27. Podľa § 384 ods. 2 CSP môže odvolací súd doplniť dokazovanie vykonaním ďalších dôkazov navrhnutých stranou, ak ich nevykonal súd prvej inštancie, hoci ich strana navrhla. Napriek tomu, že žalobca v odvolaní zdôrazňoval odvolaciemu súdu význam jeho návrhov na vykonanie dokazovania, ani odvolací súd jeho návrhu nevyhovel. Urobil tak výlučne s odôvodnením, že by to bolo ne hospodárne (neúčelné), keďže žalobca v žalobe dostatočne nešpecifikoval skutky, ktorými malo dôjsť k porušeniu jeho práva na ochranu osobnosti. Inými slovami povedané, odvolací súd nevykonal navrhnuté dokazovanie z dôvodu, že žaloba mala vady, spočívajúce v nedostatočnom opise rozhodujúcich skutočností (§ 132 ods. 1 CSP).

28. Dovolací súd v tomto smere poukazuje na to, že ak je podanie nejasné, tak si ho súd nemôže (re)interpretovať úplne podľa svojho uváženia. Ustanovenie § 124 ods. 1 CSP (predtým § 41 ods. 2 CSP), podľa ktorého súd každé podanie posudzuje podľa jeho obsahu, nemôže viesť k tomu, aby súd svojvoľne reinterpretoval nejasné podanie bez toho, aby sa zákonným spôsobom pokúsil o objasnenie prejavu vôle procesnej strany. Tento postup predpokladá § 129 CSP (predtým § 43 OSP, k tomu pozri obdobne i nález Ústavného súdu SR zo 7. augusta 2018, sp. zn. II. ÚS 755/2017-89). Pri procesných úkonoch je rozhodujúci prejav vôle (platí tzv. teória prejavu a nie teória vôle platiaca iba na súkromnoprávne úkony). Súd je povolaný na to, aby právo interpretoval, a preto musí pri svojom rozhodovaní vždy vec právne zhodnotiť sám. Uvedenú zásadu však nie je možné extenzívnym spôsobom vykladať tak, že súd v jej duchu môže naoktrojovať (vnútiť) žalobcovi aj proti jeho výslovnej vôli jeho výklad hmotnoprávných ustanovení, podľa ktorých samotnú vec posúdi a tomuto prístupu aj podriadi súvisiacu procesnú situáciu.

29. Ak odvolací súd potom, čo mal (na rozdiel od prvoinštančného súdu) za to,

že žalobca si svoj nárok voči žalovanému 3/ uplatnil procesne prípustnou žalobou, potvrdil zamietnutie žaloby iba na takom závere, že žalobca neunesol dôkazné bremeno (a to bez toho, aby vykonal čo i len jeden z navrhnutých dôkazov), resp. vykonanie dôkazov považoval v tomto smere za neúčelné, pretože žalobca v žalobe dostatočne nešpecifikoval skutky, ktorými malo dôjsť k porušeniu jeho práva na ochranu osobnosti, porušil práva žalobcu na spravodlivé súdne konanie. Ak bol totiž odvolací súd názoru, že žalobca v žalobe dostatočne nešpecifikoval skutky, ktorými malo dôjsť k porušeniu jeho práva na ochranu osobnosti (a teda, že žaloba mala v tomto ohľade vady), bolo povinnosťou tieto postupom podľa § 129 a nasl. CSP najskôr odstraňovať, resp. rozsudok súdu prvej inštancie voči žalovanému 3/ zrušiť a vec vrátiť prvoinštančnému súdu na nové konanie, s uloženou povinnosťou odstraňovať zistené vady žaloby postupom podľa § 129 a nasl. CSP. Až po odstránení väd žaloby v naznačenom smere (teda potom, čo by bolo zrejmé pre ktoré konkrétne skutky /časovo i vecne vymedzené/ žalobca navrhuje priznať mu nemajetkovú ujmu), mohli sudy pristúpiť k hodnoteniu jednotlivých návrhov na vykonanie dôkazov na ich preukázanie (t. j. ktoré z navrhovaných dôkazov vykonané budú a ktoré nie, i s ohľadom na vznesenú námietku premlčania). Nemožno akceptovať taký procesný postup súdov, ktorým sudy zamietnu žalobu pre neunesenie dôkazného bremena stranou sporu, hoci žiaden z navrhnutých dôkazov vôbec nevykonajú s poukazom na existenciu väd žaloby, ktoré zákonom predpísaným postupom (§ 129 CSP)

sa ani len nepokúsili odstraňovať. Bez upresnenia týchto skutočností (prostredníctvom odstraňovania väd žaloby) nebolo potom možné nároky voči žalovanému 3/ dokazovať, ani ich následne právne vyhodnocovať z hľadiska včasnosti ich uplatnenia, príp. ich opodstatnenosti (t. j. zohľadniť, či jednotlivé skutky mohli predstavovať neoprávnený zásah do osobnostných práv žalobcu, a či v dôsledku nich mohla žalobcovi vzniknúť nemajetková ujma).

30. Ak odvolací súd nepripustil vykonanie žiadnych dôkazov (a zároveň svoje rozhodnutie založil na neunesení dôkazného bremena dovolateľom), a to bez toho, aby najskôr postupom podľa § 129 a nasl. CSP odstraňoval vady žaloby spočívajúce v nedostatočnom pravdivom opísaní rozhodujúcich skutočností, z ktorých dovolateľ uplatňoval nárok

na nemajetkovú ujmu, resp. z tohto dôvodu nezrušil rozhodnutie prvoinštančného súdu s pokynom na ich odstraňovanie, jeho postupom sa dovolateľovi nedostalo súdnej ochrany, keďže o ním uplatnenom nároku z titulu ochrany osobnosti odvolací súd vo svojej podstate vôbec nerozhodoval (rozhodovať ani nemohol, nakoľko bez odstránenia väd žaloby mu ani nemohlo byť zrejmé, ktoré konkrétne skutky mali predstavovať neoprávnený zásah

do osobnostných práv dovolateľa a následne, ktorým smerom sa malo uberať i samotné dokazovanie). Odvolací súd tak konanie zaťažil vadou spočívajúcou v tom, že v dôsledku jeho postupu znemožnil dovolateľovi, aby uskutočňoval jemu patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces (§ 420 písm. f/ CSP). Pokiaľ vyššie označené skutočnosti boli potom dôvodom neúspechu strany sporu (dovolateľa), konanie bolo potom postihnuté vadou predstavujúcou významný zásah do procesného postavenia tejto strany sporu, resp. porušením jej práva na spravodlivé súdne konanie. I z ústavnoprávneho hľadiska bol takýmto vadným postupom súdu dovolateľovi znemožnený samotný prístup k súdnej ochrane (nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. II. ÚS 380/2013 z 28. októbra 2014).

31. Vada podľa § 420 písm. f/ <. CSP, potom zakladá jednak prípustnosť dovolania a je tiež dôvodom, pre ktorý musel dovolací súd rozhodnutie odvolacieho súdu vo vzťahu k nároku žalobcu voči žalovanému 3/ zrušiť, pretože rozhodnutie vydané v konaní postihnutom tak závažnou procesnou vadou, nemôže byť vecne správne.

32. Dovolací súd preto potvrdzujúce rozhodnutie odvolacieho súdu ohľadom zamietnutia žaloby voči žalovanému 3/ zrušil (§ 449 ods. 1 CSP) a vec v rozsahu zrušenia vrátil odvolaciemu súdu na ďalšie konanie (§ 450 C. s. p.).

33. V novom rozhodnutí odvolací súd rozhodne (vo vzťahu medzi žalobcom

a žalovaným 3/) znova o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP).

34. Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.